

יום העצמאות / דן לוי

בבוקר יום העצמאות של שנת 1965 קיים אבי את הבטחתו ולקח אותי לחזות במצעד צה"ל שצעד אותה שנה בדרך חיפה (לימים נמיר) שבתל-אביב. הבוקר הוא נחרת בזכרוני כשהירות יוצאת דופן, וגם עתה אני יכול להעלותו ללא כל קושי בעיני רוחי. כשאך יצאנו לדרך, דימיתי שהעיר התרוקנה ויושביה אבדו מתחת לשמי התכלת הזכים. אי-פה אי-שם נעטרו השמיים בעננה לבנבנה, והקול היחיד שנשמע היה צליל המפתחות שהתקרקשו והשתקשו בכיס מכנסיו הימני של אבא. אולם ככל שקרבנו למחוז חפצנו, התמלאו הרחובות באבות וילדים, כאילו שוכפלנו אגב הליכה בעשרות ומאות עותקים. הילדים במכנסים קצרים כחולים וחולצת צווארון לבנה מגוהצת, והאבות חיוורי פנים, בחולצות מעומלנות ואפודות אפורות. ובכל זאת יכולתם לזהות אותי ואת אבא על נקלה, כי כל האבות היו לבנים פרט לזה שלי שהיה שחור.

אבא היה ידען מופלג. שעות ארוכות הרצה בפני, בכור בניו, על מיגים, פטונים, צנטוריונים, ומשאיות זיל. ממנו למדתי את שמות כלי הטיס, הטנקים וכלי הרכב המשוריינים אשר לצבאנו ולצבאות האויב. ילד קטן ורך הייתי, אך אבא לא נרתע מקשוי המשימה. ללא היסוס העטיר עלי שפע של פרטים טכניים, ואני שתיתי מפיו בצמא. עד מהרה ידעתי על-פה ובמילימטרים את קוטרי כל קני התותחים היבשתיים - תותחי הטנקים, תותחי השדה, תותחי הנ"מ - ובאינצ'ים את תותחי המשחתות וצינורות הטורפדו. הכרתי את כל סוגי הפגזים, נפיץ, ח"ש וזרחן. שמות כל מטוסי הקרב חקקתי על לוח ליבי, על מבחר פצצותיהם, מוטות כנפיהם, מהירויות טיסתם בגבהים שונים, טווחים עם ובלי מיכלים נתיקים, ואפילו את קצבי האש של התותחים שנשארו בקצות כנפיהם.

עד לכיכר המדינה פסענו שותקים. דעתו היתה נתונה, מן הסתם, לעניינים אחרים, אולי לנסיעה שתוכננה להמשך היום. אני הייתי שרוי בריגוש עז ששאב אליו את מחשבותי וסתם את פי, אולם, כשחצינו את הכביש מן המעגל הגדול של חנויות היוקרה אל כר הדשא שבמרכז, לא התאפקתי יותר, ושאלתי: "אבל אבא, באמת נראה טנקים במצעד? טנקים אמיתיים?" "בודאי", ענה אבי, "בודאי. איזו שאלה", "וטילים?", "הוספתי והקשיתי", "טילי הוק נגד מטוסים?" "בודאי", ענה אבי, "בודאי. איזו שאלה. לפחות שתי סוללות. מפקד הנ"מ הוא חבר טוב שלי".

חרדותי התפוגגו. העולם נראה לי מוצק ומאוזן תחת שמי התכלת של יום העצמאות. חשתי בטוח, והבטתי בגאווה אל הילדים שמסביב. תמיד ידעתי שאבא שלי מיוחד, לא כמו האבות האחרים, שיום-יום אחרי הצהריים חזרו מן העבודה, נגררים לאורך הרחוב. אלו, שבתום ארוחת הערב נותרו לשבת במטבח, מרכיבים עם ילדיהם ספינות מפרש מגפרורים על גבי שעווניות שנוגבו במטליות לחות מפירורים של לחם; חודשים על חודשים מורחים אלפי פסים דקיקים של דבק ומדביקים גפרור לגפרור. לאבא שלי לא היה זמן למודלים. כשהיה מגיע הביתה באמצע היום, לארוחת צהריים, הייתי רץ אל הדלת. "אבא, אבא! מה הבאת לי?" כפו היתה נפתחת בלחץ אצבעותי, ומגירה מטבעות נוצצים. מיד אחר-כך היינו מתיישבים לשולחן, הוא בראש, שולח ידו בהסח הדעת אל צלחת המרק ומבטו נבלע בעיתון הפרוש לפניו כגדר. כשסיים, פרש לחשכת החדר מוגף התריסים, לא לפני שהפקיד אותי על משמרת שנתו. לעת ערב קם רענן, ויצא לו, שמח וטוב לב, אל חיי הלילה שהבליחו אלי בקריצת אור זריזה דרך פתח הדלת הנסגרת.

כיצד יתכן הדבר, אתם שואלים, שכל זמן האיכות שלי עם אבא הוקדש לכלי נשק, וכלל לא הגענו לדבר על הנושאים החשובים באמת, כמו גבורת האדם במלחמה וסוד חוסנן של אומות קטנות ואמיצות? גם אם נתעלם מן המאורעות הטרגיים שפקדו אותנו מאוחר יותר ושעליהם עוד אדווח בהמשך, הרי לא חסרו לו לאבא סיפורי גבורה ממלחמת הקוממיות. הוא היה שם וראה הכל. אבל אמא, שאפדה במלחמה הארורה ההיא את בעלה הראשון, נטלה לה מנדט מלא על השכול והיגון במשפחתנו. אבא, בתנועת איגוף אופיינית, נמנע מלדבר על הימים ההם, והימין לו אל העולם הטכני של כלי המשחית. רק פעם אחת ויחידה חרג ממנהגו וגילה לי בחשאי, שלמעשה הכיר היטב את הבחור, ואפילו התנדב לזחול בחשכה כדי לחלץ את גופתו משטח ההפקר שבין המשלט שלנו למשלט שלהם. מאוחר יותר, אולי כדי שלא אצליב בין מקורות המידע שלי, השביע אותי לשמור סוד, ושיותר לא אשאל שאלות.

יש כאלה המבלבלים את היוצרות ומכנים את המצעד של 1965 "המצעד שלא צעד". שטות גדולה מזו אין בנמצא. הרי אני הייתי שם ובמו עיני ראיתי! ועוד איך צעד! הנה, לנגד עיני, החיילים והחיילות, גוום מתוח וזקוף, רובים מכודנים צמודים לשמאלם, ימינם מצדיעה והמבט מופנה אל בימת הכבוד. יושב על כתפי אבי, נפנפתי להם בדגלון קטן והרעתי בהתלהבות. אחרי החיילים נע טור טנקי AMX-13 תוצרת צרפת. טנקים קלים שנבחרו במחשבה תחילה

מתוך כוונה לצמצם הנזק לכביש. עד היום אני מצטמרר כשאני נזכר ברעם המנועים והשרשראות, מתגלגל קדימה דרך שכבות האספלט ומטפס במעלה עצמות השלד של אבי, כמו בסולם המלאכים, היישר לתוך ראשי. מכל אחד מן הצריחים נמתח החוצה פלג גוף עליון חובש כומתת שריון שחורה ומצדיע. על הבמה, בולט בקומתו מעל כולם, ניצב יהושע רבינוביץ, ראש העיר הראשון של תל-אביב, אוסף לחיקו את מבטי החיילים, ומחזיר להם חיוך טוב, רחום ומלא חמלה.

באילו זמנים משונים אנו חיים! מכל פינה של עברנו המפואר מגיחים אנשי צללים, מקימים אתרים באינטרנט, ושמים שם "חומרים" שמתימרים לקעקע את כל אושיות ילדותינו. ערב אחד, כשאני עושה חיפוש על מילת המפתח "מציצות", אני נתקל באתר הזוי ומופרך של ברנש הזוי ומופרך שמציג את עצמו כאיש המוסד לשעבר "סינדי". הנוכל הזה טוען בעזות מצח, שכל מצעדי צה"ל לדורותיהם לא היו אלא תרגיל הונאה אחד גדול של בן-גוריון, ושהטנקים שראיתי בשבתי על כתפי אבי היו למעשה תפאורות קרטון ודיקט שהולבשו על משאיות של תנובה.

ללא ספק שקר גס ובוטה. אבל כנראה שסינדי זו בכל זאת נגעה בנקודת תורפה אמיתית באני הפנימי שלי, כי אחרת אינני יכול להסביר את העובדה, שעוד באותו ערב מצאתי את עצמי כורע על בירכי על המשטח המחוספס של דרך נמיר, וממשש בהרגשת רווחה את החריצים שחרצו שם השרשראות האמיתיות של הטנקים האמיתיים של 1965. יבורך אותו ראש עיר נערץ, שלא חס על האספלט, ואישר את קיום המצעד "למען חוסנם הנפשי ועתיד ילדינו" למרות ההתנגדות העזה של כל חברי המועצה. יבורך גם ראש העיר הנוכחי, שמותיר את החריצים הללו במקומם ואינו מנצל את פרויקט חידוש התשתיות שלו, כדי לשכתב את העבר.

מיד לאחר מעבר הטור המשורין וסוללות הטילים, מיהרנו הביתה כדי לעמוד בסיכומים עם אמא. בצהריים היינו מוזמנים לארוחת חג אצל הסופר הידוע אהרון אל-נכון ראצבי ואשתו חסיה לבית גורפינקל. ראצבי נתפרסם בזכות הרומנים הגדולים שכתב מחיי החלוצים התימניים, מגשימי הציונות העובדת, שנתכנו בפיו "נערי יבנאלי", והקימו את המושבה כינרת. גם חסיה, שאותה הכיר כשלימד בבית האולפנא לנערות "תהילת רבקה", נודעה לימים כמשוררת מובילה בתחומה. אמא ראתה בשניים מודל לזוגיות ומופת למיזוג גלויות.

צעדנו איפוא נמרצות הביתה, והנה, בקצה הכיכר, ממש ליד הכספומט של בנק לאומי, פוגע בנו חבר ותיק של אבא מהפלמ"ח. "אלי!", "יהודה!". השניים נופלים איש על צוואר רעהו ומתחבקים בעוז. "יהודה! כמה זמן שלא ראיתך!" "אלי! א-שוורצע קופף, איפה נעלמת יא ממזר?".

למן הרגע הראשון, על-אף ההערצה הטבעית שרחשתי לפלמ"ח וללוחמיו, לא חיבבתי את היהודה הזה. הוא נראה כאוסף מגונה של קריצות עין, טפיחות שכם, חשיפות שיניים ועוויתות של שרירי פנים. הייתי בטוח שהוא מקנא, וזומם להתנכל לנו אם רק תימצא לו שעת כושר. אולי בשל כך, כשהצביע עלי באצבע לבנבנה, ושאל בפה מגחך: "וזה, ממי זה?" מיהרתי להתחבא מאחורי המכנסיים של אבא.

אבא רצה לענות לו. תשובה כהלכה הכין לו, אלא שבאותה שניה ממש, נתפוצצו הישר מתוך שמי התכלת, ארבעה מטוסי פוגה-מגיסטר. הם טסו נמוך מאוד, במבנה מהודק, ויכולתי לראות את קסדות הטייסים דרך החופות השקופות. הרעש היה מצמית וגם המכנסיים של אבא לא הצליחו לגונן עלי מפניו. למרות שידעתי שמטוסי הפוגה-מגיסטר משמשים בעיקר לצורכי אימון, ויכולתם לשאת חימוש קרבי מוגבלת מאוד, הרגשתי שהם צוללים כדי להשמיד אותי בו במקום.

גם יהודה ניסה לומר דבר מה, ולקרוץ, אלא שכל זה היה לשווא. בטרם היתה לי שהות להצטלל מרעם הפוגות, חלפה מעל לראשינו רביעית מטוסי אוראגן, אחריה רביעיית מיסטרים, ואחריהם ווטורים, סופר-מיסטרים, ולבסוף, אחרונים חביבים, המיראז'ים. אין ספק שמטוס המיראז' 3c, 1.9 מאך ברום ממוצע של 33,000 רגל, יכולת תמרון ופניות הדקות בקרבות אויר בגובה בינוני, טילי אויר אויר "מטרה" מתוצרת צרפת וחימוש הפצצה ורסטילי, הפך את חיל-האוויר שלנו למוביל בתחומו. זה היה גם המטוס היפה ביותר שטס אי-פעם, ואת זה אני אומר לכם באחריות אחרי שערכתי תצפיות מדוקדקות בכל המטוסים האמריקאים F-15, F-16, F-17, F-18 ויורשיהם. שישה-עשר מטוסי מיראז' יפי כנף דלתא, ארבע רביעיות במבנה ראש חץ כפול, חתמו את המטס ועמו את מצעד יום העצמאות התשכ"ה. האדמה רעדה מתחת רגלינו, המפתחות בכיס של אבא התקרקשו, ולי לא הייתה כל בררה, ובהעדר אלטרנטיבה אחרת עשיתי במכנסיים.

אמא ממילא תכננה שאחליף בגדים לכבוד הארוחה החגיגית אבל זה לא מנע ממנה לחזור ולשאול כיצד יתכן הדבר שהיא שולחת את הבן שלה יבש לגמרי ומחזירים לה אותו במצב שכזה. "טיפ טיפה מחשבה, קצת אחריות" היא אמרה אחרי שאבא נכנס להתקלח. במכונית, בדרך לראשון, הבנתי שאמא לא סולחת. היא יושבה מקדימה ושתקה. בכל פעם שהצלחתי להציץ בראי שביניהם ולתפוס איזו השתקפות שלה ראיתי שזה לא טוב. אבא דווקא היה עליז, הרבה לצחוק ולספר כל מיני סיפורים על נסיעות שהיו לו, על מקומות שראה, ואיך שדפק כל מיני אנשים שניסו לדפוק אותו. הוא אהב לנהוג כמו הנהגים המקצועיים, עם המרפק בחוץ ויד ימין על ההגה. כשראה אותי בוהה בשדות ובפרדסים שבדרך, התחיל לספר איך שכשהוא היה ילד הם גרו בתוך פרדס, והוא היה אוכל תפוזים ישר מהעץ, ואיך שבגיל 5 חפר תעלות השקיה בטוריה של אבא שלו. אמא נראתה כמו קומקום מלא אדים שמנסה לא לשרוק, אבל כשאבא התחיל לתאר את נחש הצפע באורך ארבעה מטרים שהתנפל עליו מתוך תעלת ההשקיה, היא לא הצליחה להתאפק ושברה שתיקה. זרם בלתי-פוסק של משפטים נוראים ובכי, נפלט ממנה. באנגלית. לא הבנתי כלום, פרט לכך שאולי זה בכל זאת לא אני. אחרת למה באנגלית? היא שלפה חתיכת נייר מהארנק שלה, נופפה בה וצרחת: "איטץ הר דם הנד רייטינג, אי נו איט! מי בסט פרינד רייטס יו א לאב לטר", והוא, חטף לה את הפתק מהיד ואמר: "מה את מחטטת לי בכיסים?" וכמעט התהפכנו.

אהרון אל-נכון ראצבי ואשתו חסיה לבית גורפינקל המתינו לנו לפני הבית הקטן והציורי שלהם כמו בתמונה של פעם: זרוע אחת נכרכת סביב גוו של בן-הזוג והשניה מונחת על כתפה של הנכדה איריס אותה הציבו באמצע לפניהם. איך שיצאנו מן המכונית ומיתחנו את אברינו המכווצים, איריס ניתקה מהתמונה, ובספרינט קצר זינקה לתוך זרועותיו של אבא כשהיא קוראת "דוד אלי!". אחותי גיחכה ושאלה אם אנחנו אמורים לרוץ עכשיו ולחבק את שני הזקנים שעומדים שם בקריאות "סבא! סבתא!", אבל אהרון וחסיה, שנודעו בדיעותיהם הליברליות ובגישתם הטבעית לילדים באשר הם, הצילו את המצב. הם פסעו לקראתינו בנחת, שלובי זרועות, והעתירו חיבוקים, ליטופים ונשיקות על כל הנוכחים, כולל אמא שעוד התעכבה עם הפודרה שעה ארוכה באוטו.

"בואו בואו חביבים", דיקלם ראצבי שיר קטן שחיבר "אל סעודת התבשילים, שחסיה ערכה למענינו, ביום חג מדינתנו". "בואו", אמרה חסיה וניגבה את פניה בסינור. "כדאי שנתחיל,

שאהרון יספיק לישון קצת לפני שהוא חוזר לעבוד". "אבל היום חג. לא עובדים" אמרה אחותי.

אין מה לדבר. המטבח של חסיה אכן התנשא לפסגות שכמותן לא היכרנו, עידון עילאי, haute קוויזין של קורנונסקי או גאלימאר. טעמים ומרקמים, מן המזרח ומן המערב, שמשתלבים בהרמוניה מושלמת, וכל אחד מהם שומר על קולו ומסורותיו הייחודיים. בוקה של צבעים וריחות שמתבעבעים להם ב-fusion ססגוני ועתיר צבעים בתוך קדירת חרס ענקית וחסינת אש על גבי הפרימוס במטבחה של חסיה. אהרון סיים לומר בכוונה יתירה את ברכת המזון, סובב את אגודת צמחי הגת שלוש פעמים מעל לראשו, הדליק את נרות יום העצמאות בשני הפמוטים שעל השידה ורמז לחסיה בתנועת יד שאפשר להתחיל להגיש – המנה הראשונה הייתה מרק בטטה מוקרם בשמנת עם קרוטוני ג'חנון – אלא שאמא, שעד אז עוד התעטפה בשתיקתה, פתחה פתאום את פיה. "איפה גאולה?"

גאולה, ביתם של אהרון וחסיה ואמה של איריס, נקראה כך לזכר ההתעוררות הגדולה, ותקוות הגאולה שנצתו בקרב עולי תימן, בעקבות חתימת הסכם סייקס-פיקו. למרות שהיתה צעירה מאמא בכעשר שנים, זכתה להיכנס לרשימת החברות הטובות. בנעוריה נפלה ברשתו של נרקומן אשכנזי ונישאה לו מתוך אהבה גדולה. אמא ניסתה כמובן להזהיר את גאולה מן ההשלכות הנוראות אבל זה היה כבר מאוחר מדי. הם התחתנו, ואז נולדה איריס, ואז הם התגרשו. בדיוק כמו שאמא אמרה.

"יש לה כאב ראש. היא ביקשה שלא נחכה", אמר אהרון בקיצור ואותת לחסיה לחדש את ההגשה. אבא קיבל את הצלחת השניה שלו והמשיך ללגום ברעש ומיצמוצי שפתיים בנוסח יוצאי חידאן. "חסיה, זה מצוין" הוא אמר לחסיה, "והקרוטונים האלה, אמא שלי לא הייתה עושה אותם יותר טוב". מכאן ואילך התנהלה לה הארוחה ללא הפרעה, ורק אחותי, שאין לי כל מושג איזה שד נכנס בה באותו יום, ביקשה כל הזמן מ"דוד אלי" שיעביר לה את המלח או כל מיני שטויות כאלה, ולא הפסיקה לצחקק ולהרגיז את כולם.

אחרי הֶדְסֶרְט הרשו לי לשחק עם איריס בחצר. איריס נטלה את ידי בכפה ולקחה אותי לסוּר. מאופן דיבורה ותנועות ידיה למדתי שעכשיו אנו מבקרים במחלקה שלה. ניסיתי לטפס על עץ הלימונים אבל הוא היה נמוך מדי וצפוף מדי. איריס תלשה תרמיל מעץ השקדיה והורתה לי למשש את הקטיפה הירוקה. "נכון שזה נעים?" אחר-כך האכלנו את התרנגולות

בשיירי לחם שנשאנו בכיסינו מן הארוחה. היא אמרה לי שאני אוכל לקבל אפרוח קטן במתנה, ולגדל אותו בבית שלי בתל-אביב. "תמצא לך איזה פינה בחדר ותסדר לו שם קופסה קטנה מקרטון, וכלי למים. לאכול אתה נותן לו דורה, פעם או פעמיים ביום". היא הייתה גבוהה יחסית, גון עורה חום, כאילו עירבבו את הצבע שלי ושל אבא, ועיניה היו כחולות. כדי לא להישאר חייב, ולהראות לה שגם אני יודע משהו, התחלתי לתאר את המצעד. "ואחריהם" הכרזתי בגאווה, גופי מתוח עד הקצה וימיני מצדיעה לתרנגולות, "יעברו בסך חיילי קורס הצוערים של חיל הים. קבלו אותם!". מן החיילים עברנו אל פירוט כל כלי הנשק לפי סדר הופעתם, ואפילו על המטס המסיים סיפרתי במילים עליזות ונטולות דאגה. תוך כדי דיבור התהלכנו לכאן ולכאן. אדמת החצר הייתה חמרה אדמדמה, ופני הקרקע היו רצופים תילים קטנים ומהמורות ששמחתי לעלות ולרדת בהם. הייתי רגיל לכך, שכשאני מרצה בנושאי צבא וביטחון בפני קהל לא מקצועי, התגובות מצטמצמות ל"כן" ו"לא" כלליים, ודעתו של המאזין אינה מרוכזת במאת האחוזים בנאמר, אבל איריס התאמצה לעקוב אחרי שטף המשפטים שלי ולהבין אותם. ההזדהות שלה נסכה בי תחושה נפלאה של אושר ואמון, אף שלרגעים חששתי שאני מדבר יותר מדי, ושאוּלי באמת אין טעם להכביר מילים על ההבדלים שבין הצנטוריון לפטון, מה גם שמרוב התרגשות כבר לא הייתי כל-כך בטוח למי מהם יש תותח 105 מ"מ ומי מסתפק ב-90. הנחתי לעצמי להתמכר לנוכחות שלה, ולכף ידה שהמשיכה לאחוז בשלי, והשתתקתי. עכשיו חזרנו על כל הסיבוב בחצר מחדש, ובעטנו בגושי החמרה ללא מילים. קצת לפני שקראו לנו מן הבית, איריס אמרה שכנראה לא תהיה ברירה והם יסעו לקנדה כדי לפתוח דף חדש. זה החזיר אותי למציאות. בהתחלה לא ידעתי איך לענות לה, גם לא הייתי בטוח אם קנדה היא ארץ אויב או סתם ארץ. לבסוף התעשתתי ואמרתי שמיראז' 3 זה המטוס הכי טוב בעולם, ושהצרפתים מכרו אותו רק לישראל ולא לשום ארץ אחרת. אפילו לא לקנדה.

תם יום העצמאות התשכ"ה ואז, מקץ שנתיים, פקד אותנו האסון. במחצית 1967 פרצה מלחמת ששת-הימים ואמא שלי התאלמנה בשנית. זה נפל עליה כרעם ביום בהיר. בכל זאת, להתאלמן פעמיים בשתי מלחמות שונות? הידיעה התקבלה במכתב צבאי רשמי מיד בתום המלחמה. בתקופה ההיא עדיין לא עשו עניין גדול מכל הרוג ולא שלחו הבייתה חיילים ורופא. מלבד ההודעה והבעת הצער, כלל המכתב גם טופס תביעה לתגמול בסיסי לאלמנה ויתומים.

עזרתי לה למלא את פרטי חשבון הבנק שלנו במשבצות המתאימות, אבל קצות אצבעותי רעדו מכעס.

בשיחת תדרוך שהייתה לנו, אחרי שחולית הגיוס פקדה את ביתנו ומסרה לו את הצו, ואמא סיימה להכין את התרמיל עם כל הציוד, אוכל, סיגריות ופיצוחים, אמר במפורש: "אני כבר לא אדם צעיר, וסוסים זקנים כמוני שולחים רק ליחידות עורפיות". כשראה שאני לא משתכנע בקלות, הוסיף: "אתה תראה. איך שאני מגיע לשם אני נכנס לשק שינה, סוגר את הריצ'רץ' ואומר להם לפתוח אותו רק כשהמלחמה תסתיים". אז מה, הוא שיקר? לא יכולתי להאמין שאבא שלי שיקר, ותבעתי הסברים. בסוף אמא נשברה והתקשרה לצבא, ואז הם שלחו לנו את יהודה.

סא"ל מיל' יהודה מדובר צה"ל התגלה כאדם מקסים ורגיש ביותר, ובעיקר כחייל מקצועי שמתייחס למשימות המוטלות עליו בכובד ראש ומתכוון לקרב בקפדנות. הוא בא עם תיק גדול, ואחרי שהחתיים אותנו על הצהרת סודיות, ודאג שנגיף את כל התריסים ונאפיל את החלונות, הוציא מפה צבאית מסווגת מן התיק, והצמיד אותה בנעצים אל כוננית הספרים הגדולה שבסלון. אמא ואני ישבנו מולו על הספה הכחולה, חבוקים. "אבא לא שיקר", אמר סא"ל יהודה והצביע במוט החיזרון שהחזיק בידו הימנית אל מרחבי הנגב. "כאן", אמר והתווה עיגול גדול על גבי המפה, "דימונה". "כחלק מהתוכנית פרשנו פה את אוגדת ההונאה של אריק. אבטחנו אותם בסוללות של טילי הוק למקרה של התקפה מן האוויר. על-פי התכנון הם היו אמורים להיות היחידה הכי עורפית והכי מוגנת של צה"ל, ואפילו קיבלו פקודה מפורשת להישאר לישון בשקי השינה שלהם עד שהמלחמה תיגמר, בדיוק כמו שאבא אמר. אחד לאחד".

"אז איך זה שאני שולחת לכם בעל חי ואתם מחזירים לי אותו בארון?" שאלה אמא ומחתה דמעה מעיניה.

"אז זהו זה", אמר יהודה עם ברק מסוים בעיניים, "שמלחמות לא הולכות לפי התכנונים. את זה גבירתי, לא אנחנו המצאנו. את זה כבר אמר... הגרמני הזה... נו, מה שמו?" "פון-קלאוזביץ" הצעתי בענווה, "אומנות המלחמה?". "בדיוק! בדיוק!" התלהב יהודה ופניו התעוו בחיוך שנגוז מהר. "אני רואה שהילד לא נפל רחוק מן העץ!".

עד כמה שהמחמאה ערבה לאוזני הייתי חייב לדבוק במשימה ולהגיע לחקר האמת. "אז מה קרה לאבא שלי?"

"כן", הרצינו הפנים של יהודה, אפילו התקדרו. "בטח שמעתם על הקרב ההוא של האוגדה של טליק באום כתף."

"בודאי. הם הבקיעו את הקו שלוש פעמים. בשתי הפעמים הראשונות הם פרצו ורצו קדימה במקום לטהר, ואז המצרים סגרו מאחורה."

"אז זהו" אמר יהודה בעצב נורא. "לא שלוש אלא ארבע. ארבע פעמים הבקענו. ובפעם הרביעית זה היה אבא שלך".

"מה? במשאת של תנובה עם ציור של תותח על קרטון? מה, אתם השתגעתם?"

"זאת הגדולה האמיתית של אריק. הוא הבין שהמצרים שבורים ושעוד התקפה אחת, אפילו שמלית, והם מתמוטטים. אז הוא שלח נגדם את כל מה שהיה לו. והוא צדק. הו כמה שהוא צדק. הם ירו פגז אחד בודד וברחו. חצי מהשבויים שלקחנו במלחמה זה מהקרב הזה. התרגיל הזה שלו יכנס לקלאסיקה של תורת הלחימה המודרנית".

"פגז אחד בודד? באבא שלי?"

"כן. פגז אחד בודד".

אמא הגישה קפה עם עוגה. אחר-כך הוציאה אלבומי תמונות והסתכלנו יחד בצילומי החתונה שלהם. היא שאלה את יהודה אם הוא מבין בשעוני קיר - שעון הקוקיה העתיק שלנו עצר מלכת, כנראה התקלקל שמה משהו. יהודה דפק מקדימה ומאחורה ולא הצליח כלום. הציפור סירבה לצאת. בסוף הוא גירד קצת בראש ואמר שכנראה יש בעייה במנגנון. הוא השאיר לנו את מספר הטלפון שלו למקרה שיהיו עוד שאלות.

אחרי כמה ימים התקשרו מדובר צה"ל ואמרו שהם ממשיכים בגירסא עם השלוש כגירסא הרשמית ולכן מעשה הגבורה של אבא יישאר חסוי בסיווג גבוה רק בלי הצל"ש למרות שמגיע לו. כפיצוי נהייה זכאים למענק מיוחד.

אני לא קניתי את הסיפורים האלה. לקחתי את האטלס ברוור שלי ומדדתי את המרחק מדימונה לאום-כתף עם סרגל. יצא לי, אחרי שהכפלתי בקנה המידה, מאה וחמישים ק"מ בקו אווירי. זה לא נראה לי סביר שאבא הצליח לעבור את המרחק הזה בשעתיים. האמת היא שמה שבאמת הציק לי לא היו האזימוט של אום-כתף מדימונה או השימוש בקירוב הריבועי

לפונקציה הקוסינוס לצורך הערכת מרחקים. אם הייתי רוצה הייתי מסתדר עם זה. האמת היא שמאוד כעסתי על אבא. הרגשתי שהוא נטש אותי ושהמלחמה היא רק תירוץ. "לפחות היה מחכה שאסיים את התיכון. לפחות עד הבר-מצווה. רק עוד כמה חודשים והכל היה נראה אחרת". ברח, והשאיר אותי לדאוג לאישה שלו. איזה אופציות היו לי? הייתי גדול מדי מכדי לשכוח. להתגעגע אליו? מה פתאום. אז המשכתי כאילו כלום, והחבילה ירדה לה למטה כמו מוקש נעל שצולל מפני השטח אל עומק החולות ומחכה בסבלנות לרגל שתמצא אותו. כולם המשיכו כאילו כלום. את המשפטים שקודם הייתי שותה בצמא הבנתי עכשיו כפשוטם: ערימות מגובבות של שקרים תפלים. ידעתי שהיה כאן מחדל ושהצבא שסיים להילחם משקיע את כל מרצו בטיוח. אז, ב-1967, עוד לא היו ועדות חקירה. אלה הגיעו רק ב-73 כשאבא כבר לא היה בחיים. "בטח איזה אהבל ירה בו בשמירה" סיפרתי לעצמי. "לא מרוע לב חס וחלילה, פשוט, בנגב, בלילה, לא רואים, ואת אבא שלי, אי-אפשר היה לראות ממטר, כי הוא, מה לעשות, היה שחור".

זה סידר לי את הראש אבל העולם חיכה להסברים. להשתמש במתקפה הרביעית באום-כתף לא יכולתי כי היא הייתה סודית ביותר ושמרו את התרגיל הזה למלחמה הבאה. אז בסוף המצאתי סיפור שהיה עוד יותר מוצלח מאום-כתף, ומאז אני מוכר אותו לכולם, לחברים בבית-ספר, בצבא ובעבודה, ולכל הבחורות שהייתי איתן בקשר רציני. הסיפור הזה עובד ככה: אבא בכלל לא נהרג. אמא ואבא התגרשו ישר אחרי 67. אני נשארתי איתה והוא עבר להתגורר בְּזֶכְרוֹן עם אשתו השניה, שצעירה ממנו בעשרים שנה. מאז אנחנו לא בקשר. את אישתו החדשה מצא בכת של היהודים המשיחיים, אלה שמאמינים גם בברית הישנה וגם בחדשה. הוא שכנע אותה להתפקד ולעזוב אותם, והיא נהייתה סתם יהודיה שמדליקה נרות בשבת. הם התחילו להוליד ילדים. כל שנה ילד. פעם בן פעם בת, ובסך הכל שמונה. אבא נהייה אבא למופת. מגדל, מאכיל, משקה, מלביש, רוחץ ואפילו לקח אותם לראות את המצעד האחרון, זה שנערך ב-73 בירושלים.

די הופתעתי מן התגובות. הייתי בטוח שהסיפור על הגירושין יהיה הרבה פחות מרשים מסיפור של אבא שנפל בקרב, אבל מסתבר שלא. אנשים מגיבים לסיפורי שכול ביראת קודש חצי-אוטומטית אבל מפירוק של משפחות חיות הם ממש מתלהבים. חוץ מזה, וזאת הייתה הפתעה עוד יותר גדולה, הקטע של היהודים המשיחיים לא משך אפילו עשירית תשומת הלב

כמו הווידוי שהוא ואני לא בקשר. "אבל איך זה יכול להיות?" שאל אותי חבר. "אבא ובן שלא מדברים? מה, כל הזמן הזה, כל השנים האלה, לא ניסית ליצור איתו קשר? והוא לא רצה לדעת מה קורה אתך? איך אתה נראה? מה אתה עושה?" ניסיתי להסביר שהקשר מת. שבכלל לא איכפת לי, ושאני ממש לא מרגיש כלום ביחס לזה אבל זה רק הגביר את חוסר האמון. לך תשכנע שמנקודת ראות ספרותית גרידא, זו האפשרות היחידה שיש לך אם אתה רוצה לשמור על מסגרת של סיפור קצר. לך תסביר שלא בא לך להתעסק עם מוקשי נעל לא מסומנים. אתמול מתקשר אלי פֶּלֶס, הבכור שלו מהחדשה, וככה, ללא אזהרה מוקדמת, אומר לי: "אבא מת".

"מה? מה זאת אומרת מת? מת ממה?"

"אלצהיימר".

"מה, הוא שכח הכל?"

"הכל".

את פלס אבא לקח ממש אישית ובגלל זה הוא יצא הכי דפוק. אני לא מאמין לאף מילה שלו. "ההלוויה מחרתיים בבית הקברות הישן של בנימינה. נפגשים ליד השער בשעה 11. אתה יכול להביא את אמא שלך אם אתה רוצה".

אמא. בעוד שאבא הוא בעיה מתה ופתורה אמא היא בעיה חיה ולא פתורה. היא תשגע אותי האישה הזאת. מאז שאבא נפל, ויהודה לא הצליח לתקן את שעון הקוקיה, ואיריס אחותי ברחה לקנדה כדי "לפתוח דף חדש", אני הכתובת היחידה שלה. לפני כמה שנים נשברתי והעברתי אותה לבית אבות. משרד הביטחון מאוד עזר, בייחוד אחרי שגיליתי שהם לא נוהגים להצליב מידע ושאפשר להוציא מהם מימון כפול בגין שתי המלחמות. מצאתי לה את הבית אבות הכי טוב בארץ, ממש בטופ 10. ליד זכרון, עם נוף מדהים לכרמל הדרומי. תמיד בכתה שמדירת הקרקע שלנו רואים רק את בלוני הגז של השכנים. אבל גם משם היא ממשיכה להטריף אותי. אלפי תלונות על כל מה שזז ולא זז, וחוץ מזה גם בקשות מיוחדות. בערב היא רואה בטלוויזיה כתבה על הנדסה גנטית ולמחרת בבוקר כבר אני רץ לחפש לה פומלות כתומות בשוק. למה ברחת יא מאניאק? לא יכולת לחכות? לפחות עד הבר-מצווה?

הכנתי לי תוכנית פעולה. אני קם בבוקר, מתארגן ונוסע להלוויה. הבית אבות הוא ממש על הדרך לבית קברות. אני מתקשר אליה מהאוטו ואומר לה שתהיה מוכנה בעשר וחצי, ואז אני

בא וטיק-טק מטקטק את זה. רוצה לבוא, להיפרד ממנו בצורה מכובדת או לא רוצה. כן או לא. אין לי זמן עכשיו להתפלספוויות. אם השיקצה תשפריץ שם מים קדושים זו בעייה שלו ולא שלנו. רצה חיים חדשים אז שיבושם לו.

"אז זהו", אמר קר פון-קלאוזביץ עם ברק מסוים בעיניים, "שמלחמות לא מסתדרות לפי התכנונים המוקדמים". אני יושב אצלה בחדר בבית האבות. היא תקועה במיטה עם שני בקבוקי מים חמים וסוודר למרות שבחוץ חמסין. "מה קרה? איזה חג היום שכולכם נזכרתם בי? הרחתם פגר?"

"למה, מי עוד נזכר כך?" אני שואל בהשתאות אמיתית.

"איריס. פתאום היא מתגעגעת לאמא החמודה שלה".

קשה להאמין. איריס? מקנדה? זה נראה לא טוב. עדיף לא להיכנס איתה עכשיו לויכוחים. ההלוויה מתחילה עוד חצי שעה. אני מחליט שהאמת היא השקר הטוב ביותר. "אבא מת. באתי לקחת אותך להלוויה שלו" אני אומר לה.

"אתה יודע מה?" היא אומרת לי, "אלו בדיוק השיטות שלו. להיחלץ משקר אחד באמצעות

שקר עוד יותר גדול. אני מכירה את השיטות שלכם. התפוח לא נפל רחוק מהעץ. אתה יצאת... ואז, איך שהיא מתחילה, כשאני מרגיש שאני הולך למות אם אני לא מקבל מיד סיוע אווירי, עובר, בדיוק מעל לגג, מבנה של ארבעה מטוסי F-22 שהוזנקו מבסיס רמת אפעל הסמוך. מטוס ה-F-22 תוצרת "הדוד סאם", הוא מטוס קרב לעליונות אווירית שבנוי בטכנולוגית החמקן. עד כה הוא סופק לשתי טייסות קרב מבצעיות של חיל האוויר האמריקאי הממוקמות בבסיס לנגלי שבוירג'יניה, ובסודי סודות גם לטייסת אחת שלנו. הוא אמור להבטיח את היתרון האיכותי של חיל האוויר, כנגד כל חילות האוויר, הקרובים והרחוקים, בפתחה של המאה העשרים ואחת, ואין ספק שימלא תפקיד מפתח במלחמה הבאה. אם כי הדחף המקסימלי של שני מנועי פראט אנד וויטני שלון, F119-PW-100, נשמר בסוד, אין צורך בהוכחה מיוחדת שיכולות ה-thrust vectorizing החדישות שלהם ממש מחקו את גלי הקול שיצאו מהפה של אמא, ושהויברציה הרזוננטית שאחזה בקירות חדרה הפכה כל נסיון לקרוא את תנועות השפתיים שלה לפתטי. "... בדיוק כמו אבא שלך". אלה היו מילותיה האחרונות.